

॥ श्रीसूर्य-नमस्कारः ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां^१ त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्घ्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ सुमुखाय नमः	९. ॐ धूमकेतवे नमः
२. ॐ एकदन्ताय नमः	१०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः
३. ॐ कपिलाय नमः	११. ॐ फालचन्द्राय नमः
४. ॐ गजकर्णकाय नमः	१२. ॐ गजाननाय नमः
५. ॐ लम्बोदराय नमः	१३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः
६. ॐ विकटाय नमः	१४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः
७. ॐ विघ्नराजाय नमः	१५. ॐ हेरम्बाय नमः
८. ॐ विनायकाय नमः	१६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाद्वापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थना: समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सूर्यनारायण-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे
श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे
मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठाः संवत्सराणां मध्ये
() नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने ()-ऋतौ () मासे शुक्लपक्षे () शुभतिथौ
(इन्दु/भौम/बुध/गुरु/भृगु/स्थिर/भानु)-वासरयुक्तायाम् () नक्षत्रयुक्तायां ()-योग ()-करण-
युक्तायां च एवं गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां
क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्धर्थं धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्धर्थं
पुत्रपौत्राभिवृद्धर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्धर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां
ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य
अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणप्रीत्यर्थं श्री-सूर्यनारायण-
प्रसाद-सिद्धर्थं श्री-सूर्यनारायण-पूजा-पुरस्सरं तृचकल्पेन अरुणप्रश्नेन च श्री-सूर्यनमस्कारान् करिष्ये।
तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविष्णेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठं ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मा देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्त्रिधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ
सिन्ध्यवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पशव् आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो

विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो ज्योतीऽप्य्वापो यजूऽप्य्वापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप् ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
अङ्गेश्व रहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः॥

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

१. ॐ आत्मने नमः
२. ॐ अन्तरात्मने नमः
३. ॐ योगात्मने नमः

४. ॐ जीवात्मने नमः
५. ॐ परमात्मने नमः
६. ॐ ज्ञानात्मने नमः

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥पीठ-पूजा ॥

१. ॐ आधारशत्रै नमः
२. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः
३. ॐ आदिकूर्माय नमः
४. ॐ आदिवराहाय नमः
५. ॐ अनन्ताय नमः
६. ॐ पृथिव्यै नमः
७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः

८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः
९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः
१०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः
११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः
१२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः
१३. ॐ सितचामराभ्यां नमः
१४. ॐ योगपीठासनाय नमः

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ कुम्भे वरुण-सूर्य-नारायण-पूजा ॥

ॐ। इमं मे वरुण श्रुधी हवंमूद्या च मृडय। त्वामंवस्युराचके॥ तत्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते
यजमानो हृविर्भिः। अहेऽमानो वरुणे ह बोध्युरुशः स मा न आयुः प्रमोषीः॥

अस्मिन् कुम्भे सकल-तीर्थाधिपतिं वरुणं ध्यायामि। वरुणमावाहयामि।

वरुणाय नमः। आसनं समर्पयामि।

पाद्यं, अर्घ्यं, आचमनीयं, स्नानं, स्नानानन्तरमाचमनीयं, वस्त्रं, उपवीतं, गन्धं, गन्धोपरि अक्षतान्,
पुष्पाणि समर्पयामि।

वरुणाय नमः। प्रचेतसे नमः। सुरूपिणे नमः। अपां पतये नमः। मकरवाहनाय नमः। जलाधिपतये
नमः। पाशहस्ताय नमः। वरुणाय नमः। नानाविधपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

वरुणाय नमः समस्तोपचारान् समर्पयामि।

ॐ। आ सुत्येनु रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता रथेनाऽदेवो याति भुवना
विपश्यन्।

सूर्य सुन्दरलोकनाथममृतं वेदान्तसारं शिवं
ज्ञानं ब्रह्ममयं सुरेशममलं लोकैकचित्तं प्रभुम्।
इन्द्रादित्यनराधिपं सुरगुरुं त्रैलोक्यचूडामणिं
विष्णुब्रह्मशिवस्वरूपहृदयं वन्दे सदा भास्करम्॥

अस्मिन् कुम्भे श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणं ध्यायामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-
श्री-सूर्यनारायणम् आवाहयामि।

आसनं समर्पयामि। पाद्यं समर्पयामि। अर्घ्यं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। मधुपर्कं समर्पयामि।
शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरं आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रं समर्पयामि। उपवीतं समर्पयामि।
आभरणम् समर्पयामि। गन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अर्चना ॥

- १. ॐ मित्राय नमः
- २. ॐ रवये नमः
- ३. ॐ सूर्याय नमः

- ४. ॐ भानवे नमः
- ५. ॐ खगाय नमः
- ६. ॐ पूष्णे नमः

७. ॐ हिरण्यगर्भाय नमः
 ८. ॐ मरीचये नमः
 ९. ॐ आदित्याय नमः

१०. ॐ सवित्रे नमः
 ११. ॐ अर्काय नमः
 १२. ॐ भास्कराय नमः

॥ सूर्याष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

अरुणाय नमः
 शरण्याय नमः
 करुणारससिन्धवे नमः
 असमानबलाय नमः
 आर्तरक्षकाय नमः
 आदित्याय नमः
 आदिभूताय नमः
 अखिलागमवेदिने नमः
 अच्युताय नमः
 अखिलज्ञाय नमः
 अनन्ताय नमः
 इनाय नमः
 विश्वरूपाय नमः
 इज्ज्याय नमः
 इन्द्राय नमः
 भानवे नमः
 इन्दिरामन्दिरासाय नमः
 वन्दनीयाय नमः
 ईशाय नमः
 सुप्रसन्नाय नमः
 सुशीलाय नमः
 सुवर्चसे नमः
 वसुप्रदाय नमः
 वसवे नमः
 वासुदेवाय नमः
 उञ्ज्वलाय नमः
 उग्ररूपाय नमः
 ऊर्ध्वगाय नमः

१०

२०

विवस्वते नमः
 उद्यत्किरणजालाय नमः
 हृषीकेशाय नमः
 ऊर्जस्वलाय नमः
 वीराय नमः
 निर्जराय नमः
 जयाय नमः
 ऊरुद्वयाभावरूपयुक्तसारथये नमः
 ऋषिवन्द्याय नमः
 रुग्घन्ने नमः
 ऋक्षचक्रचराय नमः
 ऋजुस्वभावचित्ताय नमः
 नित्यस्तुत्याय नमः
 ऋकारमातृकावर्णरूपाय नमः
 उञ्ज्वलतेजसे नमः
 ऋक्षाधिनाथमित्राय नमः
 पुष्कराक्षाय नमः
 लुप्तदन्ताय नमः
 शान्ताय नमः
 कान्तिदाय नमः
 घनाय नमः
 कनत्कनकभूषाय नमः
 खद्योताय नमः
 लूनिताखिलदैत्याय नमः
 सत्यानन्दस्वरूपिणे नमः
 अपवर्गप्रदाय नमः
 आर्तशरण्याय नमः

३०

४०

५०

एकाकिने नमः		अहस्कराय नमः
भगवते नमः		रवये नमः
सुष्ठिस्थित्यन्तकारिणे नमः		हरये नमः
गुणात्मने नमः		परमात्मने नमः
घृणिभृते नमः	६०	तरुणाय नमः
बृहते नमः		वरेण्याय नमः
ब्रह्मणे नमः		ग्रहाणां पतये नमः
ऐश्वर्यदाय नमः		भास्कराय नमः
शर्वाय नमः		आदिमध्यान्तरहिताय नमः
हरिदध्याय नमः		सौख्यप्रदाय नमः
शौरये नमः		सकलजगतां पतये नमः
दशदिक्सम्प्रकाशाय नमः		सूर्याय नमः
भक्तवश्याय नमः		कवये नमः
ओजस्कराय नमः		नारायणाय नमः
जयिने नमः	७०	परेशाय नमः
जगदानन्दहेतवे नमः		तेजोरूपाय नमः
जन्ममृत्युजराव्याधिवर्जिताय नमः		श्री हिरण्यगर्भाय नमः
औच्चस्थान-समारूढ-रथस्थाय नमः		ह्रीं सम्पत्कराय नमः
असुरारये नमः		ऐं इष्टार्थदाय नमः
कमनीयकराय नमः		अं सुप्रसन्नाय नमः
अञ्जवलभाय नमः		श्रीमते नमः
अन्तर्बहिः प्रकाशाय नमः		श्रेयसे नमः
अचिन्त्याय नमः		सौख्यदायिने नमः
आत्मरूपिणे नमः		दीप्तमूर्तये नमः
अच्युताय नमः	८०	निखिलागमवेद्याय नमः
अमरेशाय नमः		नित्यानन्दाय नमः
परस्मै ज्योतिषे नमः		१०८

॥इति श्री-सूर्याष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

धूपमाघ्रापयामि। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नैवेद्यं निवेदयामि। निवेदनान्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

भास्कुरायं विद्महे महद्युतिकुरायं धीमहि। तत्रो आदित्यः प्रचोदयात्।

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीरजनं दर्शयामि। कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। रक्षां धारयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः वेदोक्तमत्रपुष्पाङ्गिं समर्पयामि। स्वर्णपुष्पं समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः प्रदक्षिणनमस्काराः समर्पयामि।

॥न्यासः ॥

ओं अस्य श्रीसूर्यनमस्कार-महामत्रस्य, कण्वपुत्रः प्रस्कन्न ऋषिः, अनुष्टुप् छन्दः, श्रीसूर्यनारायणो देवता।

हां बीजम्, ह्रीं शक्तिः, हूं कीलकम्। श्रीसूर्यनारायण-प्रसाद-सिद्धर्थे नमस्कारे विनियोगः।

हां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।

ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः।

हूं मध्यमाभ्यां नमः।

हैं अनामिकाभ्यां नमः।

ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः।

हः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

हां हृदयाय नमः।

ह्रीं शिरसे स्वाहा।

हूं शिखायै वषट्।

हैं कवचाय हुम्।

ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट्।

हः अस्त्राय फट्।

भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥

॥ ध्यानम् ॥

उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं
सकलभुवननेत्रं नूतनरक्षोपधेयम्।
तिमिरकरिमृगेन्द्रं बोधकं पद्मिनीनां
सुरगुरुमभिवन्दे सुन्दरं विश्वरूपम्॥

लं-पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
हं-आकाशात्मने पुष्पाणि समर्पयामि।
यं-वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।
रं-वह्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
वं-अमृतात्मने अमृतोपहारं निवेदयामि।
सं-सर्वात्मने सर्वोपचारान् समर्पयामि॥

॥ नमस्काराः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कुविं कवीनामुपुमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणस्पति आ नः
शृण्वन्नृतिभिः सीदुं सादनम्॥
ॐ महागणपतये नमः॥

उमाकोमल-हस्ताङ्ग-सम्भावित-ललाटकम्।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करस्त्रजम्॥

ॐ श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात्परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

गुरवे सर्वलोकानां भिषजे भवरोगिणाम्।
निधये सर्वविद्यानां दक्षिणामूर्तये नमः॥

विनतातनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेश्वरः।
सप्तश्च: सप्तरञ्जुश्च अरुणो मे प्रसीदतु॥
रञ्जुवेत्रकशापाणिं प्रसन्नं कश्यपात्मजम्।
सर्वाभरणदीपाङ्गमरुणं प्रणमाम्यहम्॥

ॐ कर्मसाक्षिणे अरुणाय नमः॥

अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्। होतारं रत्न-धातमम्॥ ऋग्वेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने
नमः॥

इषेत्वोर्जे त्वा वायवः स्थो पायवः स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय् कर्मणे॥ यजुर्वेदात्मने
सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

अग्ने आयाहि वीतये गृणानो हृव्यदातये। नि होता सथिस बुर्हिषि॥ सामवेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

शन्नो देवीरभिष्ठय आपो भवन्तु पीतयै। शं योरभिस्त्वन्तु नः॥ अर्थवेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः - १० (महानारायणोपनिषत्))

घृणः सूर्य आदित्यो न प्रभा वात्यक्षरम्। मधु क्षरन्ति तद्रसम्। सूत्यं वै तद्रसमाप्ते ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः १/प्रश्नः - ४)

तरणीर्वश्वदरशातो ज्योतिष्कृदासि सूर्य। विश्वमा भासि रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

ॐ हाम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। मित्राय नमः॥

ॐ हीम्। आरोहुनुत्तरां दिवम्। रवये नमः॥

ॐ हूम्। हृद्रोगं मम सूर्य। सूर्याय नमः॥

ॐ हैम्। हृसिमाणं च नाशय। भानवे नमः॥

ॐ हौम्। शुकेषु मे हरिमाणम्। खगाय नमः॥

ॐ हः। रोपणाकांसु दध्मसि॥ पूष्णे नमः॥

ॐ हाम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हिरण्यगर्भाय नमः॥

ॐ हीम्। हृरिमाणं नि दध्मसि। मरीचये नमः॥

ॐ हूम्। उदंगादयमादित्यः। आदित्याय नमः॥

ॐ हैम्। विश्वेन सहसा सुह। सवित्रे नमः॥

ॐ हौम्। द्विषन्तं मम रुन्धयन्। अर्काय नमः॥

ॐ हः। मो अहं द्विषुतो रथम्। भास्कराय नमः॥

ॐ हां हीम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुनुत्तरां दिवम्। मित्र-रविभ्यां नमः॥

ॐ हूं हैम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हृरिमाणं च नाशय। सूर्य-भानुभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥ खग-पूषभ्यां नमः॥

ॐ हां हीम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हृरिमाणं नि दध्मसि। हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यां नमः॥

ॐ हूं हैम्। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सुह। आदित्य-सवितृभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। द्विषन्तु मम रुन्धयन्। मो अऽहं द्विषुतो रंधम्। अर्क-भास्कराभ्यां नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरं दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। मित्र-रवि-सूर्य-भानुभ्यो नमः॥

ॐ हौं हः हां हीम्। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दध्मसि। खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यो नमः॥

ॐ हूं हैं हौं हौं हः। उद्गादयमांदित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विषन्तु मम रुन्धयन्। मो अऽहं द्विषुतो रंधम्। आदित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरं दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥ मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूषभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दध्मसि। उद्गादयमांदित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विषन्तु मम रुन्धयन्। मो अऽहं द्विषुतो रंधम्। हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं – ३/प्रश्नः – ७/अनुवाकः – ६/ पञ्चादयः ७६-७७)

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरं दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दध्मसि। उद्गादयमांदित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विषन्तु मम रुन्धयन्। मो अऽहं द्विषुतो रंधम्। मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम्॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारयणोपनिषतः))

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता ऋचस्तद्वचा मण्डलः स ऋचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते तानि सामानि स सामान्मण्डलः स सामान्मण्डलेऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्षि पुरुषस्तानि यजूऽषि स यजुषा मण्डलः स यजुषां लोकः सैषा त्रय्येवं विद्या तपति य एषोऽन्तरांदित्ये हिरण्मयः पुरुषः॥ ३१॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम्॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारयणोपनिषतः))

आदित्यो वै तेजो ओजो बलं यशश्वक्षुः श्रोत्रमात्मा मनो मन्युर्मनुर्मृत्युः सत्यो मित्रो वायुराकाशः प्राणो लोकपालः कः किं कं तथसत्यमन्नमृतो जीवो विश्वः कतुमः स्वयम्भु ब्रह्मैतदमृत एष पुरुष एष भूतानामधिपतिर्ब्रह्मणः सायुज्यः सलोकतामाप्नोत्येतासामेव देवतानां सायुज्यः सार्थिताः समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदैत्युपनिषत्॥ ३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ अरुणप्रश्नः ॥

ॐ भूद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भूद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टुवाऽसंस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

भूद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भूद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टुवाऽसंस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्ष्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु। आपमापामुपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः॥ १॥

अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सुह संश्वस्करद्धिया। वायुश्च रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्रुहः। देवीर्भुवनसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुता। महानाम्रीर्महामानाः। महसो महसुः स्वः। देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुता॥ २॥

अपाश्च्युष्णिमुपा रक्षः। अपाश्च्युष्णिमुपा रघम्। अपाद्रामप चावर्तिम्। अपदेवीरितो हिता। वज्रं देवीरजीतांश्च। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीषत। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः। सुमृद्धीका सरस्वति। मा ते व्योम सुन्दरिः॥ ३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[१]

स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम्। अनुमानश्वतुष्टयम्। एतैरादित्यमण्डलम्। सर्वैरेव विधास्यते। सूर्यो मरीचिमादत्ते। सर्वस्माद्द्विवनादधि। तस्याः पाकविशेषेण। स्मृतं कालविशेषणम्। नदीव प्रभवात्काचित्। अक्षय्याऽस्यन्दते यथा॥ ४॥

तां नद्योऽभि संमायन्ति। सोरुः सती न निर्वर्तते। एवं नानासंमुत्थानाः। कालाः संवथ्सरः श्रिताः। अणुशश्च मंहशश्च। सर्वे समवयन्नितम्। सतैः सर्वैः संमाविष्टः। ऊरुः संत्र निर्वर्तते। अधिसंवथ्सरं विद्यात्। तदेव लक्षणे॥ ५॥

अणुभिश्च मंहद्विश्च। समारूढः प्रदृश्यते। संवथ्सरः प्रत्यक्षेण। नाधिसंत्वः प्रदृश्यते। पटरौ विक्लिघः पिङ्गः। एतद्वरुणलक्षणम्। यत्रैतदुपदृश्यते। सहस्रं तत्र नीयते। एकः हि शिरो नाना मुखे। कृथ्सं तद्वतुलक्षणम्॥ ६॥

उभयतः सप्तेन्द्रियाणि। जल्पितं त्वेव दिह्यते। शुक्लकृष्णे संवथ्सरस्य। दक्षिणवामयोः पार्श्वयोः। तस्यैषा भवति। शुक्रं ते अन्यद्यज्ञतं ते अन्यत्। विषुरूपे अहेनी द्यौरिवासि। विश्वा हि माया अवसि स्वधावः। भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्त्वति। नात्र भुवनम्। न पूषा। न पशवः। नाऽदित्यः संवथ्सर एव प्रत्यक्षेण प्रियतमं विद्यात्। एतद्वै संवथ्सरस्य प्रियतमः रूपम्। योऽस्य महानर्थ उत्पथ्स्यमानो भवति। इदं पुण्यं कुरुष्वेति। तमाहरणं दद्यात्॥ ७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२]

साक्षानाऽ सुसथंमाहुरेकुजम्। षड्द्युमा क्रष्णो देवजा इति। तेषांमिष्टानि विहितानि धामशः। स्थात्रे रेजन्ते विकृतानि रूपशः। को नु मर्या अमिथितः। सखा सखायमब्रवीत्। जहांको अस्मदीषते। यस्तित्याजं सखिविद् सखायम्। न तस्य वाच्यपि भागो अस्ति। यदीऽ शृणोत्युलकर्त्त शृणोति॥८॥

न हि प्रवेदं सुकृतस्य पन्थामिति। क्रतुरक्रतुना नुद्यमानः। विननादभिधावः। षष्ठिश्च त्रिशंका वल्लाः। शुक्लकृष्णौ च पाष्ठिकौ। सारागवस्त्रैर्जरदक्षः। वसन्तो वसुभिः सह। संवधस्त्रस्य सवितुः। प्रैषकृत्यथमः स्मृतः। अमूनादयतेत्यन्यान्॥९॥

अमूङ्श्च परिरक्षतः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। यत्रैतदुपदश्यते। एतदेव विजानीयात्। प्रमाणं कालपर्यये। विशेषणं तु वक्ष्यामः। क्रतूनां तन्निबोधत। शुक्लवासां रुद्रगणः। ग्रीष्मेणाऽवर्तते संह। निजहन् पृथिवीऽ सर्वाम्॥१०॥

ज्योतिषाऽप्रतिख्येन सः। विश्वरूपाणि वासाऽसि। आदित्यानां निबोधत। संवधसरीणं कर्मफलम्। वर्षाभिर्ददत्ताऽ सह। अदुःखौ दुःखचक्षुरिव। तद्वाऽपीत इव दृश्यते। शीतेनाव्यथयन्निव। रुद्रदक्ष इव दृश्यते। ह्लादयते ज्वलतश्चैव। शाम्यतश्चास्य चक्षुषी। या वै प्रजा भ्रंश्यन्ते। संवधसरात्ता भ्रंश्यन्ते। याः प्रतितिष्ठन्ति। संवधसरे ताः प्रतितिष्ठन्ति। वरुषाभ्य इत्यर्थः॥११॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३]

अक्षिदुःखोत्थितस्यैव। विप्रसंन्ने कर्ननिके। आङ्गे चाद्रेण नास्ति। क्रम्भूणां तन्निबोधत। कर्नकभानि वासाऽसि। अहतानि निबोधत। अन्नमश्रीतं मृज्मीत। अहं वै जीवनप्रदः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। शरद्योत्रोपदश्यते॥१२॥

अभिधून्वन्तोऽभिघ्रन्त इव। वातवन्तो मुरुद्रेणाः। अमुतो जेतुमिषुमुखमिव। सत्रद्वाः सह ददृशे ह। अपध्वस्तैर्वस्तिवर्णैरिव। विशिखासः कपर्दिनः। अकुद्धस्य योथस्यमानस्य। कुद्धस्यैव लोहिनी। हेमतश्चक्षुषी विद्यात्। अक्षयोः क्षिपुणोरिव॥१३॥

दुर्भिक्षं देवलोकेषु। मनूनामुदकं गृहे। एता वाचः प्रवदन्तीः। वैद्युतो यान्ति शैशिरीः। ता अग्निः पवमना अन्वैक्षत। इह जीविकामपरिपश्यन्। तस्यैषा भवति। इहेहवः स्वतपसः। मरुतः सूर्यत्वचः। शर्म सप्रथा आवृणे॥१४॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[४]

अतिंताम्राणि वासाऽसि। अष्टिवैत्रिशतघ्निं च। विश्वे देवा विप्रहरन्ति। अग्निजिह्वा असश्वत। नैव देवो

न मूर्त्यः। न राजा वरुणो विभुः। नागिर्नेन्द्रो न पंवमानः। मातृकंचन् विद्यते। दिव्यस्यैका धनुरार्किः। पृथिव्यामपरा श्रिता॥१५॥

तस्येन्द्रो वमिरूपेण। धनुज्यामद्विनस्वयम्। तदिन्द्रधनुरित्यज्यम्। अभ्रवर्णेषु चक्षते। एतदेव शंयोर्बारहस्पत्यस्य। एतद्वदस्य धनुः। रुद्रस्य त्वेव धनुरार्किः। शिर उत्पिषेष। स प्रवग्योऽभवत्। तस्माद्यः सप्रवग्येण यज्ञेन यज्ञते। रुद्रस्य स शिरः प्रतिदधाति। नैनः रुद्र आरुको भवति। य एवं वेद॥१६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[५]

अन्त्यूर्ध्वक्षोऽतिरक्षात्। शिशिरः प्रदृशयते। नैव रूपं न वासात्सि। न चक्षुः प्रतिदृशयते। अन्योन्यं तु न हिंस्तातः। सुतस्तद्वलक्षणम्। लोहितोऽक्षिण शारशीर्षिः। सूर्यस्योदयनं प्रति। त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम्। त्वं करोषि निजानुकाम्॥१७॥

निजानुका मै न्यञ्जलिका। अमी वाचमुपासतामिति। तस्मै सर्वं ऋतवो नमन्ते। मर्यादाकरत्वात्-पुरोधाम्। ब्राह्मणं आप्नोति। य एवं वेद। स खलु संवध्सर एतैः सेनानीभिः सुह। इन्द्राय सर्वान्कामानभिवृहति। स द्रुफसः। तस्यैषा भवति॥१८॥

अवंद्रुफसो अशुमर्तीमतिष्ठत्। इयानः कृष्णो दुशभिः सुहसैः। आवर्तमिन्द्रः शच्या धमन्तम्। उपस्थुहि तं नृमणामथद्रामिति। एतयैवेन्द्रः सलावृक्या सुह। असुरान् परिवृश्वति। पृथिव्यशुमर्ती। तामन्ववस्थितः संवध्सुरो दिवं च। नैवं विदुषाऽचार्यान्तेवासिनौ। अन्योन्यस्मै द्रुह्याताम्। यो द्रुह्यति। भ्रश्यते स्वर्गलङ्घोकात्। इत्यतुमण्डलानि। सूर्यमण्डलान्याख्यायिकाः। अत ऊर्ध्वं सनिर्वचनाः॥१९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[६]

आरोगो भ्राजः पटरः पतङ्गः। स्वर्णरो ज्योतिषीमान् विभासः। ते अस्मै सर्वे दिवमातपन्ति। ऊर्ज दुहाना अनपस्फुरन्त इति। कश्यपोऽष्टमः। स महामेरु न जहाति। तस्यैषा भवति। यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्। इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु। यस्मिन्थसूर्य अर्पिताः सप्त साकम्॥२०॥

तस्मिन् राजानमधिविश्रयेममिति। ते अस्मै सर्वे कश्यपाज्योतिर्लभन्ते। तान्ध्सोमः कश्यपादधि-निर्धमति। भ्रस्ताकर्मकृदिवैवम्। प्राणो जीवानीन्द्रियंजीवानि। सप्त शीर्षण्याः प्राणाः। सूर्या इत्याचार्याः। अपश्यमहमेतान्ध्सप्त सूर्यान्तिः। पञ्चकर्णो वाथस्यायनः। सप्तकर्णश्च प्राक्षिः॥२१॥

आनुश्रविक एव नौ कश्यप इति। उमौ वेदयिते। न हि शेकुमिव महामेरु गन्तुम्। अपश्यमहमेथसूर्यमण्डलं परिवर्तमानम्। गार्घ्यः प्राणत्रातः। गच्छन्त महामेरुम्। एकं चाजुहतम्। भ्राजपटरपतङ्गा निहनो। तिष्ठन्नातपन्ति। तस्मादिह तत्रितपाः॥२२॥

अमुत्रेतरे। तस्मादिहातन्त्रितपाः। तेषांमेषा भवति। सुप्तं सूर्यं दिवमनुप्रविष्टाः। तानुन्वेति पथिभिर्दक्षिणावान्। ते अस्मै सर्वे घृतमातपन्ति। ऊर्ज दुहाना अनपस्फुरन्त इति। सप्तत्विजः सूर्या इत्याचार्याः। तेषांमेषा भवति। सुप्तं दिशो नानांसूर्याः॥२३॥

सुप्तं होतांर क्रत्विजः। देवा आदित्यां ये सप्त। तेभिः सोमाभी रक्षणं इति। तदप्याम्रायः। दिग्प्राजक्रत्तून् करति। एतंयैवावृता सहस्रसूर्यताया इति वैशम्पायनः। तस्यैषा भवति। यद्याव इन्द्रं ते शतः शतं भूमीः। उतस्युः। नत्वा वज्रिन्धस्त्रहस्तं सूर्याः॥२४॥

अनु न जातमष्ट रोदसी इति। नानालिङ्गत्वाद्वृत्तां नानांसूर्यत्वम्। अष्टौ तु व्यवसिता इति। सूर्यमण्डलान्यष्टांत ऊर्ध्वम्। तेषांमेषा भवति। चित्रं देवानामुदगादनीकम्। चक्षुमित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावांपृथिवी अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुपश्चेति॥२५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[७]

क्रेदमभ्रं निविशते। क्वायं संवध्सुरो मिथः। क्वाहः क्रेयं दैव रात्री। क्व मासा क्रंतवः श्रिताः। अर्धमासां मुहूर्ताः। निमेषास्त्रुटिभिः सहा क्रेमा आपो निविशन्ते। युदीतो यान्ति सम्प्रति। काला अपसु निविशन्ते। आपः सूर्यं सुमाहिताः॥२६॥

अन्नाण्युपः प्रपद्यन्ते। विद्युथसूर्यं सुमाहिता। अनर्वणे इमे भूमी। इयं चाऽसौ च रोदसी। किंस्विदत्रान्तरा भूतम्। येनेमे विधृते उभे। विष्णुनां विधृते भूमी। इति वैथसस्य वेदना। इरावती धेनुमती हि भूतम्। सूर्यवसिनी मनुषे दशस्ये॥२७॥

व्यष्टभ्राद्रोदसी विष्णवेते। दाधर्थं पृथिवीमुभितो मृयूखैः। किं तद्विष्णोर्बलमाहुः। कां दीसिः किं पुरायणम्। एको युद्धारयद्वेवः। रेजतीं रोदसी उभे। वाताद्विष्णोर्बलमाहुः। अक्षराद्वीपिरुच्यते। त्रिपदाद्धारयद्वेवः। यद्विष्णोरेकमुत्तमम्॥२८॥

अग्नयो वायवश्चैव। एतदस्य परायणम्। पृच्छामि त्वा परं मृत्युम्। अवमं मध्यमश्चतुम्। लोकं च पुण्यपापानाम्। एतत्पृच्छामि सम्प्रति। अमुमाहुः परं मृत्युम्। पुवमानं तु मध्यमम्। अग्निरेवावमो मृत्युः। चन्द्रमांश्चतुरुच्यते॥२९॥

अनाभोगः परं मृत्युम्। पापाः संयन्ति सर्वदा। आभोगास्त्वेवं संयन्ति। यत्र पुण्यकृतो जनाः। ततो मध्यमंमायन्ति। चतुर्मण्डि च सम्प्रति। पृच्छामि त्वा पापकृतः। यत्र यातयते यमः। त्वं नस्तद्वन्नं प्रबृहि। यदि वैत्थाऽसुतो गृहान्॥३०॥

कृश्यपादुदिताः सूर्याः। पापान्निर्गन्ति सर्वदा। रोदस्योन्तर्देशेषु। तत्र न्यस्यन्ते वासुवैः। तेऽशरीराः प्रपद्यन्ते। यथाऽपुण्यस्य कर्मणः। अपाण्यपादकेशासः। तत्र तेऽयोनिजा जनाः। मृत्वा पुनर्मृत्युमापद्यन्ते।

अद्यमानाः स्वकर्मभिः॥३१॥

आशातिकाः क्रिमय इव। ततः पूयन्ते वासवैः। अपैतं मृत्युं जयति। य एवं वेद। स खल्वैवं विद्वाह्याणः। दीर्घश्रुत्तमो भवति। कश्यपस्यातिथिः सिद्धगंमनः। सिद्धागंमनः। तस्यैषा भवति। आयस्मिन्थसुस वासुवाः। रोहन्ति पूर्वा रुहः॥३२॥

ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तमः। इन्द्रस्य घर्मो अतिथिरिति। कश्यपः पश्यको भवति। यथसर्वं परिपश्यतीति सौक्ष्म्यात्। अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। तस्यैषा भवति। अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान्। विश्वानि देव व्युनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्ञहुराणमेनः। भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेमेति॥३३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[८]

अग्निश्च जातवेदाश्च। सहोजा अजिराप्रभुः। वैश्वानरो नर्यापाश्च। पङ्किरांधाश्च सप्तमः। विसर्पेवाद-
ष्टमोऽग्नीनाम्। एतेऽष्टौ वसवः, क्षिता इति। यथर्वेवाग्नेरचिर्वर्णविशेषाः। नीलार्चिश्च पीतकार्चिश्चेति। अथ
वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमाना व्यवदाताः॥३४॥

याश्च वासुकिवैद्युताः। रजताः परुषाः श्यामाः। कपिला अतिलोहिताः। ऊर्ध्वा अवपतन्ताश्च।
वैद्युत इत्येकादशा। नैनं वैद्युतो हिनस्ति। य एवं वेद। स होवाच व्यासः पाराशर्यः। विद्युद्वधमेवाहं
मृत्युमैच्छमिति। न त्वकामः हन्ति॥३५॥

य एवं वेद। अथ गन्धर्वगणाः। स्वानभ्राट्। अङ्गारिर्बम्भारिः। हस्तः सुहस्तः। कृशानुर्विश्वावसुः।
मूर्धन्वान्थसूर्यवर्चाः। कृतिरित्येकादश गन्धर्वगणाः। देवाश्च महादेवाः। रशमयश्च देवां गरुगिरः॥३६॥

नैनं गरो हिनस्ति। य एवं वेद। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी।
अष्टापदी नवपदी बभूवुर्षी। सहस्राक्षरा परमे व्योमन्त्रिति। वाचो विशेषणम्। अथ निगदव्याख्याताः।
ताननुक्रमिष्यामः। वराहवः स्वतुपसः॥३७॥

विद्युन्महसो धूपयः। श्वापयो गृहमेधश्चेत्येते। ये चेमेऽशिमिविद्विषः। पर्जन्याः सप्त पृथिवीमभिवर्षन्ति।
वृष्टिभिरिति। एतयैव विभक्तिविपरीताः। सप्तभिर्वा तैरुदीरिताः। अमूलोकानभिवर्षन्ति। तेषांमेषा
भवति। सप्तमानमेतदुद्दकम्॥३८॥

उच्चैत्यवचाहभिः। भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति। दिवं जिन्वन्त्यग्नेय इति। यदक्षरं भूतकृतम्। विश्वै देवा
उपासन्ते। महर्षिमस्य गोप्तारम्। जुमदग्निमकुर्वत। जुमदग्निराप्यायते। छन्दोभिश्वतुरुत्तरैः। राज्ञः सोमस्य
तृपासः॥३९॥

ब्रह्मणा वीर्यावता। शिवा नः प्रदिशो दिशः। तच्छु योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैर्वी
स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदैः। शं चतुष्पदे। सोमपा
(३) असोमपा (३) इति निगदव्याख्याताः॥४०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[९]

सुहसुवृदिं भूमिः। पुरं व्योम सुहसंवृत्। अश्विना॑ भुज्यूनासुत्या। विश्वस्यं जगतस्पती। जाया भूमिः पंतिव्योमा॑ मिथुनंन्ता अतुर्यथुः। पुत्रो बृहस्पती रुद्रः। सुरमा॑ इति श्रीपुमम्। शुक्रं वामन्यद्यज्ञतं वामन्यत्। विषुरूपे॑ अहंनी॒ द्यौरिव स्थः॥४१॥

विश्वा॑ हि माया अवर्थः स्वधावन्तौ। भुद्रा वा॑ पूषणाविह रातिरस्तु। वासा॑त्यौ चित्रौ जगतो निधानौ। द्यावा॑भूमी चरथः सु॑ सखायौ। तावश्विना॑ रासभाश्वा॑ हवे॑ मे। शुभस्पती॑ आगतं॑ सूर्यया॑ सुह। त्युग्रोह भुज्युमाश्विनोदमेघे। रुयिं न कश्चिन्ममृवां (२) अवाहाः। तमूहथुनै॑भिरात्मन्वतीभिः। अन्तरिक्षप्रुद्धिरपोदकाभिः॥४२॥

तिसः, क्षपस्त्रिरहातिव्रजाद्धिः। नासत्या भुज्युमूहथुः पतञ्जः। सुमुद्रस्य धन्वन्नार्द्रस्यं पारे। त्रिभीरथैः शतपद्धिः षडश्वैः। सवितारं वितन्वन्तम्। अनुबन्धाति शाम्बरः। आपपूरूषम्बरश्वैव। सवितारेपसोऽभवत्। त्यं सुतृतं विदित्वैव। बहुसोम गिरं वंशी॥४३॥

अन्वेति तुग्रो वक्त्रियान्तम्। आयसूयान्ध्सोमतृफसुषु। स सङ्गामस्तमौद्योऽत्योतः। वाचो गाः पिंपाति तत्। स तद्गोभिः स्तवाऽत्येत्यन्ये। रक्षसानन्विताश्वं ये। अन्वेति परिवृत्याऽस्तः। एवमेतौ स्थौ अश्विना। ते एते द्युः पृथिव्योः। अहरहुर्गर्भं दधाथे॥४४॥

तयोरेतौ वथसावहोरात्रे। पृथिव्या अहः। दिवो रात्रिः। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथसौ। अग्निश्चाऽदित्यश्च। रात्रेवर्थसः। श्वेत आदित्यः। अहोऽग्निः॥४५॥

ताम्रो अरुणः। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथसौ। वृत्रश्च वैद्युतश्च। अग्नेर्वृत्रः। वैद्युत आदित्यस्य। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथसौ॥४६॥

उष्मा च नीहारश्च। वृत्रस्योष्मा। वैद्युतस्यं नीहारः। तौ तावेव प्रतिपद्येते। सेयं रात्री गर्भिणी॑ पुत्रेण संवंसति। तस्या वा एतदुल्बणम्। यद्रात्रौ रश्मयः। यथा गोर्गर्भिण्या॑ उल्बणम्। एवमेतस्या॑ उल्बणम्। प्रजयिष्णुः प्रजया च पशुभिंश्च भवति। य एवं वेद। एतमुद्यन्तमपियन्तं चेति। आदित्यः पुण्यस्य वृथसः। अथ पवित्राङ्गिरसः॥४७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[१०]

पवित्रवन्तः परिवाजुमासते। पितैषां प्रक्लो अभिरक्षति ब्रतम्। मुहः समुद्रं वरुणस्तिरोदधे। धीरा॑ इच्छेकुर्धरुणेष्वारभम्। पवित्रं ते वितं ब्रह्मणस्यते॑। प्रभुर्गत्राणि॑ पर्यषिविश्वतः। अतस्तनूर्न तदामो अश्रुते। शृतासु इद्वहन्तस्तथस्माशत। ब्रह्मा देवानाम्। असंतः सुद्ये ततंक्षुः॥४८॥

ऋषयः सुसात्रिंश्च यत्। सर्वेऽत्रयो अंगस्त्युश्च। नक्षत्रैः शङ्कतोऽवसन्। अथं सवितुः श्यावाश्वस्याऽ-

वर्तीकामस्य। अमी य क्रक्षा निहितास उच्चा। नक्तं ददृशे कुहचिद्वैयुः। अदेव्यानि वरुणस्य व्रतानि। विचाकशच्चन्द्रमा नक्षत्रमेति। तथस्वितुवर्ण्यम्। भर्गो देवस्य धीमहि॥४९॥

धियो यो नः प्रचोदयात्। तथस्वितुर्वृणीमहे। वयं देवस्य भोजनम्। श्रेष्ठं सर्वधातमम्। तुरं भगस्य धीमहि। अपांगूहत सविता तृभीन्। सर्वान्दिवो अन्यसः। नक्तं तान्यभवन्दृशो। अस्थ्यस्था सम्भविष्यामः। नाम् नामैव नाम मै॥५०॥

नपुः संकं पुमाऽङ्गस्यस्मि। स्थावरोऽस्यथ जङ्गमः। यजेऽयक्षि यष्टाहे च। मया भूतान्ययक्षत। पश्चावो मम भूतानि। अनूबन्ध्योऽस्यहं विभुः। स्त्रियः सुतीः। ता उमे पुःस आहुः। पश्यदक्षुण्वात्रविचेतदन्धः। कुविर्यः पुत्रः स इमा चिकेत॥५१॥

यस्ता विजानाथस्वितुः पितासंत्। अन्धो मणिमविन्दत्। तमनङ्गुलिरावयत्। अग्रीवः प्रत्यमुश्वत्। तमजिह्वा असश्वत। ऊर्ध्वमूलमवाक्षाखम्। वृक्षं यो वेद् सम्प्रति। न स जातु जनः श्रद्धाध्यात्। मृत्युर्मामार्यादितिः। हसितः रुदितं गीतम्॥५२॥

वीणापणवलासितम्। मृतं जीवं च यत्किञ्चित्। अङ्गानि स्नेह विद्धि तत्। अतृष्यऽस्तृष्यध्यायत्। अस्माङ्गाता मे मिथू चरन्न। पुत्रो निरकृत्यां वैदेहः। अचेता यश्च चेतनः। स तं मणिमविन्दत्। सोऽनङ्गुलिरावयत्। सोऽग्रीवः प्रत्यमुश्वत॥५३॥

सोऽजिह्वो असश्वत। नैतमृषिं विदित्वा नगरं प्रविशेत्। यदि प्रविशेत्। मिथौ चरित्वा प्रविशेत्। तथसम्भवस्य व्रतम्। आतमग्ने रथं तिष्ठ। एकाश्वमेकयोजनम्। एकचक्रमेकधुरम्। वातध्राजिगतिं विभो। न रिष्यति न व्युथते॥५४॥

नास्याक्षो यातु सञ्चति। यच्छेतान् रोहिताऽश्वग्नेः। रथे युक्ताऽधितिष्ठति। एकया च दशभिश्च स्वभूते। द्वाभ्यामिष्टये विश्वात्या च। तिसृभिश्च वहसे त्रिशता च। नियुद्धिर्वायविह ता विमुश्व॥५५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[११]

आतनुष्व प्रतनुष्व। उद्धमाऽऽधर्म सन्धंम। आदित्ये चन्द्रवर्णनाम्। गर्भमाधेहि यः पुमान्। इतः सिक्तः सूर्यगतम्। चन्द्रमसे रसं कृधि। वारादं जनयाग्नेऽग्निम्। य एको रुद्र उच्यते। असङ्गाताः संहस्राणि। स्मर्यते न च दृश्यते॥५६॥

एवमेतं निबोधत। आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। याहि मयूररोमभिः। मा त्वा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। दधन्वेव ता इहि। मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। यामि मयूररोमभिः। मा मा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। निधन्वेव तां (२) इमि। अणुभिश्च महद्विश्व॥५७॥

निघृष्वैरसुमायुतैः। कालैरहरित्वमापन्नैः। इन्द्राऽयाहि सुहस्रयुक। अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुः शेतसिकद्रुकः। संवथसुरो विषूवर्णैः। नित्यास्तेऽनुचरास्तुव। सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योम्।

इन्द्राऽगच्छ हरिव आगच्छ मेधातिथेः। मेष वृषणश्वस्य मेने॥५८॥

गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जारा कौशिकब्राह्मण गौतमंब्रुवाण। अरुणाश्वा इहागंताः। वसंवः पृथिवीक्षितः। अष्टौदिग्वासंसोऽग्रयः। अग्निश्च जातवेदश्वेत्येते। ताम्राश्वास्ताम्ररथाः। ताम्रवर्णस्तथाऽसिताः। दण्डहस्ताः खादुगदतः। इतो रुद्राः पराङ्गताः॥५९॥

उक्तः स्थानं प्रमाणं च पुरु इत। बृहस्पतिश्च सविता च। विश्वरूपैरिहाऽगंताम्। रथेनोदकुवर्त्मना। अप्सुषां इति तद्वयोः। उक्तो वेषो वासांसि च। कालावयवानामितः प्रतीच्या। वासात्यां इत्यश्चिनोः। कोऽन्तरिक्षे शब्दं करोतीति। वासिष्ठो रौहिणो मीमांसां चक्रे। तस्यैषा भवति। वाश्रेव विद्युदिति। ब्रह्मण उदरंणमसि। ब्रह्मण उदीरणमसि। ब्रह्मण आस्तरणमसि। ब्रह्मण उपस्तरणमसि॥६०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[१२]

[अपंक्रामत गर्भिण्यः]

अष्टयोनीमष्टपुत्राम्। अष्टपंक्तीमिमां महीम्। अहं वेद न मै मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽहरत्। अष्टयोन्यष्टपुत्रम्। अष्टपंदिदमन्तरिक्षम्। अहं वेद न मै मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽहरत्। अष्टयोनीमुष्टपुत्राम्। अष्टपंक्तीमुमूं दिवम्॥६१॥

अहं वेद न मै मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽहरत्। सुत्रामाणं मुहीमूषु। अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षम्। अदितिर्माता स पिता स पुत्रः। विश्वे देवा अदितिः पञ्चजनाः। अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्। अष्टौ पुत्रासो अदितेः। ये जातास्तन्वः परिं। देवां (२) उपप्रैथसुसभिः॥६२॥

पुरा मार्ताण्डमास्यत्। सुसभिः पुत्रेरदितिः। उपप्रैत्पूर्व्यं युगम्। प्रजायै मृत्यवे तत्। पुरा मार्ताण्डमाभरदितिः। ताननुक्रमिष्यामः। मित्रश्च वरुणश्च। धाता चार्यमा च। अशश्च भगव्या इन्द्रश्च विवस्वांश्चेत्येते। हिरण्यगर्भो हुःसः शुचिषत्। ब्रह्मजज्ञानं तदित्युदमिति। गुर्भः प्राजापत्यः। अथ पुरुषः सुपुरुषः॥६३॥

[यथास्थानं गर्भिण्यः]

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[१३]

योऽसौ तपन्नुदेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायोदेति। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणानादायोदेति। असौ योऽस्तमेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायास्तमेति। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणानादायास्तं गाः। असौ य अपूर्यति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरापूर्यति॥६४॥

मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरापूर्यति। असौ योऽपक्षीयति। स सर्वेषां भूतानां

प्राणैरपंक्षीयति। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंक्षेष्ठाः। अमूनि नक्षत्राणि। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपंप्रसर्पन्ति चोथ्संपर्न्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंप्रसृपत् मोथ्सृपत्॥६५॥

इमे मासांश्वर्धमासाश्वां। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपंप्रसर्पन्ति चोथ्संपर्न्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंप्रसृपत् मोथ्सृपत्। इम क्रृतवः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपंप्रसर्पन्ति चोथ्संपर्न्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंप्रसृपत् मोथ्सृपत्। अयः संवध्सुरः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपंप्रसर्पति चोथ्संपर्न्ति च॥६६॥

मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंप्रसृपत् मोथ्सृपत्। इदमहः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपंप्रसर्पति चोथ्संपर्न्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंप्रसृपत् मोथ्सृपत्। इयः रात्रिः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपंप्रसर्पति चोथ्संपर्न्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणैरपंप्रसृपत् मोथ्सृपत्। ओऽभूर्भुवःस्वः। एतद्वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ़म्॥६७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१४]

अथाऽऽदित्यस्याष्टपुरुषस्य। वसूनामादित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। रुद्राणामादित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। आदित्यानामादित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। सताऽसत्यानाम्। आदित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। अभिधून्वतामभिघ्रताम्। वातवतां मुरुताम्। आदित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। ऋभूणामादित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। विश्वेषां देवानाम्। आदित्यानाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। संवध्सरस्य सुवितुः। आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ओऽभूर्भुवःस्वः। रशमयो वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ़म्॥६८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१५]

आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। भ्राजस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ज्योतिषीमतस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ओऽभूर्भुवःस्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ़म्॥६९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१६]

अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमानानाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातानाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतानाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानाऽरुद्राणाऽस्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितानाऽ

रुद्राणाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। ऊर्ध्वानाऽ रुद्राणाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि॥७०॥

अवपतन्तानाऽ रुद्राणाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। वैद्युतानाऽ रुद्राणाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। प्रभ्राजमानीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। व्यवदातीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। वासुकिवैद्युतीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। रजतानाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। परुषाणाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। श्यामानाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। कपिलानाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। अतिलोहितीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। ऊर्ध्वानाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। अवपतन्तीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। वैद्युतीनाऽ रुद्राणीनाऽ स्थाने स्वतेजंसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ़म्॥७१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१७]

अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। अग्ने: पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। पङ्किराधस उदग्दिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजंसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ़म्॥७२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१८]

दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरपूर्वस्यां दिशि विषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। आ यस्मिन्नसप्त वासवा इन्द्रियाणि शतकतंवित्येते॥७३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१९]

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपंदधताम्। मनोजवसो वः पितृभिर्दक्षिणत उपंदधताम्। प्रचेता वो रुद्रैः पश्चादुपंदधताम्। विश्वकर्मा व आदित्येरुत्तरत उपंदधताम्। त्वष्टा वो रूपैरुपरिष्टादुपंदधताम्। संज्ञानं वः पश्चादिति। आदित्यः सर्वोऽग्निः पृथिव्याम्। वायुरन्तरिक्षे। सूर्यो दिवि। चन्द्रमा दिक्षु। नक्षत्राणि स्वलोके। एवा ह्येवा। एवा ह्येवो। एवा हि वायो। एवा हौन्द्र। एवा हि पूषन्। एवा हि देवाः॥७४॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२०]

आपमापामुपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायश्च सूर्यश्च। सुह सञ्चस्करद्धिया। वाय्वश्चा

रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्वृहः। देवीर्मुवन्सूवरीः। पुत्रवत्वायं मे सुता महानाम्रीमहामानाः। मृहसो मंहसुः स्वः॥७५॥

देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वायं मे सुता अपाश्च्युष्णिम्‌पा रक्षाः। अपाश्च्युष्णिम्‌पा रघम्। अपाग्रामपचार्तिम्। अपदेवीरितो हिता। वज्रं देवीरजीताङ्श्च। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं देवीम्। योनिनोर्धर्ममुदीषत॥७६॥

भद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टुवाऽसंस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववैदाः। स्वस्ति नस्ताक्ष्यो अरिष्टेनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु। केतवो अरुणासश्च। क्रृष्णयो वातरशनाः। प्रतिष्ठाऽशुतधाः हि। सुमाहितासो सहस्रधायसम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप् ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दर्शि॥७७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२१]

यौऽपां पुष्पं वेद। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति। चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति। य एवं वेद। यौऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। अग्निर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यौऽग्नेरायतनं वेद॥७८॥

आयतनवान् भवति। आपो वा अग्नेरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। यौऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। वायुर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो वायोरायतनं वेद। आयतनवान् भवति॥७९॥

आपो वै वायोरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। यौऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। असौ वै तपत्रपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यौऽमुष्यु तपत आयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वा अमुष्यु तपत आयतनम्॥८०॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेद। यौऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। चन्द्रमा वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस आयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै चन्द्रमस आयतनम्। आयतनवान् भवति॥८१॥

य एवं वेद। यौऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। नक्षत्राणि वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद॥८२॥

यौऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। यौऽपामायतनं वेद॥८३॥

आयतनवान् भवति। संवथसुरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः संवथसुरस्याऽयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै संवथसुरस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद। यौऽप्सु नावं प्रतिष्ठितं वेद। प्रत्येव तिष्ठति॥८४॥

इमे वै लोका अप्सु प्रतिष्ठिताः। तदेषाऽभ्यनूक्ता। अपां रसमुदयसन्। सूर्यं शुक्रं समाभृतम्। अपां रसस्य यो रसः। तं वौ गृह्णाम्युत्तमिति। इमे वै लोका अपां रसः। तैऽमुष्मिन्नादित्ये समाभृताः। जानुदग्नीमुत्तरवेदों खात्वा। अपां पूरयित्वा गुल्फदग्नम्॥८५॥

पुष्करपर्णः पुष्करदण्डैः पुष्करैश्च सङ्स्तीर्य। तस्मिन्विहायसे। अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। कस्मात्प्रणीतेऽयमग्निश्चीयते। साप्रणीतेऽयमप्सु ह्ययं चीयते। असौ भुवनेऽप्यनाहिताग्निरेताः। तमभितं एता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पशुबन्धे चातुर्मास्येषु॥८६॥

अथो आहुः। सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। एतद्वं स्म वा ओहुः शण्डिलाः। कमग्निं चिनुते। सत्रियमग्निं चिन्वानः। संवथसुं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। अमुमादित्यं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते॥८७॥

नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। प्राणान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। चातुरुहोत्रियमग्निं चिन्वानः। ब्रह्मप्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। शरीरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः॥८८॥

इमाँलोकान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं चिन्वान इति। य एवासौ। इतश्चाऽमुतश्चाऽव्यतीपाती। तमिति। यौऽग्रेमिथूया वेद। मिथुनवान्वति। आपो वा अग्रेमिथूयाः। मिथुनवान्वति। य एवं वेद॥८९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२२]

आपो वा इदमासन्धसलिलमेव। स प्रजापतिरेकः पुष्करपर्णं समंभवत्। तस्यान्तर्मनसि कामः समंवर्तत। इदं सृजेयमिति। तस्माद्यत्पुरुषो मनसाऽभिगच्छति। तद्वाचा वंदति। तत्कर्मणा करोति। तदेषाऽभ्यनूक्ता। कामस्तदग्ने समंवर्तताधि। मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्॥९०॥

सुतो बन्धुमसंति निरविन्दन्। हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषेति। उपैनन्तदुपेनमति। यत्कामो भवति। य एवं वेद। स तपोऽतप्यत। स तपस्तुस्वा। शरीरमधूनुत। तस्य यन्मांसमासीत्। ततोऽरुणः केतवो वातरशना ऋषयु उदैतिष्ठन्॥९१॥

ये नखौः। ते वैखानसाः। ये वालौः। ते वालखिल्याः। यो रसः। सोऽपाम्। अन्तरुतः कूर्म भूतं सर्पन्तम्। तमंब्रवीत्। मम वैत्वङ्गांसा। समभूत्॥९२॥

नेत्यब्रवीत्। पूर्वमेवाहमिहासुमिति। तत्पुरुषस्य पुरुषत्वम्। स सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः

सुहस्रपात्। भूत्वोद्दिष्टत्। तमंब्रवीत्। त्वं वै पूर्वं समंभूः। त्वमिदं पूर्वः कुरुष्वेति। स इत आदाय-
इप्यः॥१३॥

अञ्जलिना पुरस्तादुपादंधात्। एवा ह्येति। तते आदित्य उद्दिष्टत्। सा प्राची दिक्। अथारुणः
केतुर्दक्षिणत उपादंधात्। एवा ह्यम् इति। ततो वा अग्निरुद्दिष्टत्। सा दक्षिणा दिक्। अथारुणः केतुः
पश्चादुपादंधात्। एवा हि वायो इति॥१४॥

ततो वायुरुद्दिष्टत्। सा प्रतीची दिक्। अथारुणः केतुरुत्तरत उपादंधात्। एवा हीन्द्रेति। ततो वा
इन्द्र उद्दिष्टत्। सोर्दीची दिक्। अथारुणः केतुर्मध्यं उपादंधात्। एवा हि पूषन्निति। ततो वै पूषोद्दिष्टत्।
सेयं दिक्॥१५॥

अथारुणः केतुरुपरिष्ठादुपादंधात्। एवा हि देवा इति। ततो देवमनुष्याः पितरः। गन्धर्वापस्सरस-
श्वोद्दिष्टन्। सोर्ध्वा दिक्। या विप्रुषो विपरापतन्। ताभ्योऽसुरा रक्षांसि पिशाचाश्वोद्दिष्टन्। तस्माते
पराभवन्। विप्रुद्धो हि ते समंभवन्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१६॥

आपो हुयद्वृतीर्गर्भमायन्न। दक्षं दधाना जनयन्तीः स्वयम्भुम्। तते इमेद्यसृज्यन्ते सर्गः। अन्न्यो
वा इदं समंभूत्। तस्मादिदं सर्वं ब्रह्मं स्वयम्भिर्वति। तस्मादिदं सर्वं शिथिलमिवाऽध्रुवमिवाभवत्।
प्रजापतिर्वाव तत्। आत्मनाऽत्मानं विधाय। तदेवानुप्राविशत्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१७॥

विधाय लोकान् विधाय भूतानि। विधाय सर्वाः प्रदिशो दिशश्च। प्रजापतिः प्रथमजा कृतस्य।
आत्मनाऽत्मानं मुभि संविवेशेति। सर्वमेवेदमाप्त्वा। सर्वमवरुद्धो। तदेवानुप्राविशति। य एवं वेदे॥१८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२३]

चतुर्षय आपो गृह्णाति। चत्वारि वा अपां रूपाणि। मेघो विद्युत्। स्तनयितुर्वृष्टिः। तान्येवावरुन्ये।
आतपति वर्षा गृह्णाति। ताः पुरस्तादुपंदधाति। एता वै ब्रह्मवर्चस्या आपः। मुखुत एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्ये।
तस्मांमुखुतो ब्रह्मवर्चसितरः॥१९॥

कूप्यो गृह्णाति। ता दक्षिणत उपंदधाति। एता वै तैजस्विनीरापः। तेजं एवास्य दक्षिणतो दंधाति।
तस्मादक्षिणोऽर्धस्तेजस्वितरः। स्थावरा गृह्णाति। ताः पश्चादुपंदधाति। प्रतिष्ठिता वै स्थावराः। पश्चादेव
प्रतिष्ठिति। वहन्तीर्गृह्णाति॥१००॥

ता उत्तरत उपंदधाति। ओजसा वा एता वहन्तीरिवोद्दतीरिव आकूजतीरिव धावन्तीः। ओजं
एवास्यौत्तरतो दंधाति। तस्मादुत्तरोऽर्धं ओजस्वितरः। सम्भार्या गृह्णाति। ता मध्य उपंदधाति। इयं वै
सम्भार्याः। अस्यामेव प्रतिष्ठिति। पल्लव्या गृह्णाति। ता उपरिष्ठादुपादंधाति॥१०१॥

असौ वै पल्लव्याः। अमुष्यामेव प्रतिष्ठिति। दिक्षूपंदधाति। दिक्षु वा आपः। अन्नं वा आपः। अन्न्यो
वा अन्नं जायते। यदेवान्न्योऽन्नं जायते। तदवरुन्ये। तं वा एतमंरुणाः केतवो वातरशना कृषयोऽचिन्वन्।

तस्मांदारुणकेतुकः॥१०२॥

तदेषाऽभ्यनूक्ता। केतवो अरुणासश्च। क्रषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठां शतधां हि। समाहितासो
सहस्रधायसुमिति। शतशश्चैव सहस्रशश्च प्रतितिष्ठति। य एतमुग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेदं॥१०३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२४]

जानुदघ्नीमुत्तरवेदों खात्वा। अपां पूरयति। अपां सर्वत्वाय। पुष्करपूर्णं रुक्मं पुरुषमित्युपंदधाति।
तपो वै पुष्करपूर्णम्। सत्यं रुक्मः। अमृतं पुरुषः। एतावद्वा वौऽस्ति। यावदेतत्। यावदेवास्ति॥१०४॥

तदवरुन्ये। कूर्ममुपंदधाति। अपामेव मेधमवरुन्ये। अथो स्वर्गस्य लोकस्य समष्टौ। आपमापामपः
सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया इति। वाय्वश्वा रश्मिपतयः।
लोकं पृणच्छुद्रं पृण॥१०५॥

यास्तिस्तः परमजाः। इन्द्रघोषा वो वसुभिरेवाह्येवेति। पश्चचितय उपंदधाति। पाङ्गोऽग्निः।
यावानेवाग्निः। तं चिनुते। लोकं पृणया द्वितीयामुपंदधाति। पश्च पदा वै विराट्। तस्या वा इयं पादः।
अन्तरिक्षं पादः। द्यौः पादः। दिशः पादः। परोरजाः पादः। विराज्येव प्रतितिष्ठति। य एतमुग्निं चिनुते।
य उचैनमेवं वेदं॥१०६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२५]

अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। तमभित एता अबीष्टका उपंदधाति। अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पशुबन्धे
चांतुर्मस्येषु। अथो आहः। सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। अथं ह स्माहारुणः स्वायम्भुवः। सावित्रः सर्वोऽ-
ग्निरित्यननुषङ्गं मन्यामहे। नाना वा एतेषां वीर्याणि। कमुग्निं चिनुते॥१०७॥

सत्रियमग्निं चिन्वानः। कमुग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। कमुग्निं चिनुते। नाचिकेतमग्निं
चिन्वानः। कमुग्निं चिनुते। चातुरुहोत्रियमग्निं चिन्वानः। कमुग्निं चिनुते। वैश्वसुजमग्निं चिन्वानः। कमुग्निं
चिनुते॥१०८॥

उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः। कमुग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमुग्निं चिन्वान इति। वृषा वा अग्निः।
वृषाणां सङ्स्कारयेत्। हन्येतास्य यज्ञः। तस्मान्नानुषज्यः। सोत्तरवेदिषु क्रतुषु चिन्वीत। उत्तरवेद्यां
ह्यग्निश्चीयते। प्रजाकामश्चिन्वीत॥१०९॥

प्राजापत्यो वा एषोऽग्निः। प्राजापत्याः प्रजाः। प्रजावान् भवति। य एवं वेदं। पशुकामश्चिन्वीत।
संज्ञानं वा एतत् पशुनाम्। यदापः। पशुनामेव संज्ञानेऽग्निं चिनुते। पशुमान् भवति। य एवं वेदं॥११०॥

वृष्टिकामश्चिन्वीत। आपो वै वृष्टिः। पर्जन्यो वर्षुको भवति। य एवं वेदं। आमयावी चिन्वीत। आपो
वै भैषजम्। भैषजमेवास्मै करोति। सर्वमायुरोति। अभिचरङ्गश्चिन्वीत। वज्रो वा आपः॥१११॥

वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति। स्तूपुत एनम्। तेजस्कामो यशस्कामः। ब्रह्मवचसकामः स्वर्गकामश्चिन्वीत। एतावद्वा वाऽस्ति। यावदेतत्। यावदेवास्ति। तदवरुन्ये। तस्येतद्वृतम्। वर्षति न धावेत॥११२॥

अमृतं वा आपः। अमृतस्यानन्तरित्यै। नापसु मूत्रपुरीषं कुर्यात्। न निष्ठावेत्। न विवसनः स्नायात्। गुह्यो वा एषोऽग्निः। एतस्याग्नेरनंतिदाहाय। न पुष्करपर्णानि हिरण्यं वाऽधितिष्ठेत्। एतस्याग्नेरनभ्यारोहाय। न कूर्मस्याश्रीयात्। नोदुकस्याधातुंकान्येनमोदुकानि भवन्ति। अधातुंका आपः। य एतमुग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेदं॥११३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२६]

इमानुकं भुवना सीषधेम। इन्द्रश्च विश्वे च देवाः। यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां च। आदित्यैरिन्द्रः सुह सीषधातु। आदित्यैरिन्द्रः सगंणो मरुद्धिः। अस्माकं भूत्वविता तनूनाम्। आप्नवस्व प्रप्नवस्व। अण्डीभंवज्ञमा मुहुः। सुखादीन्दुःखनिधनाम्। प्रतिमुश्चस्व स्वां पुरम्॥११४॥

मरीचयः स्वायम्भुवाः। ये शरीराण्यकल्पयन्। ते तै देहं कल्पयन्तु। मा च ते ख्यास्म तीरिषत्। उत्तिष्ठत् मा स्वंस। अग्निमिच्छच्च भारताः। राज्ञः सोमस्य तृप्तासः। सूर्येण सुयुजोषसः। युवा सुवासाः। अष्टाचक्रां नवद्वारा॥११५॥

देवानां पूर्योद्या। तस्याऽ हिरण्मयः कोशाः। स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽऽवृतः। यो वै तां ब्रह्मणो वेदा। अमृतेनाऽऽवृतां पुरीम्। तस्मै ब्रह्म च ब्रह्म च। अयुः कीर्ति प्रजां ददुः। विश्राजमानाऽ हरिणीम्। यशसां सम्परीकृताम्। पुरं हिरण्मयो ब्रह्मा॥११६॥

विवेशाऽपुराजिता। पराडेत्यज्यामुयी। पराडेत्यनाशकी। इह चामुत्रं चान्वेति। विद्वान्देवासुरानुभयान्। यत्कुमारी मन्द्रयते। यद्योषिद्यत्पतित्रिता। अरिष्टं यत्किं च क्रियते। अग्निस्तदनुवेधति। अशृतासः शृतासुश्च॥११७॥

यज्वानो येऽप्ययज्वनः। स्वर्यन्तो नापेक्षन्ते। इन्द्रमग्निं च ये विदुः। सिकंता इव संयन्ति। रश्मिभिः समुदीरिताः। अस्माल्लोकादमुष्माच्च। क्रृषिभिरदात्पृश्निभिः। अपेत् वीत् वि च सर्पतातः। येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अहौभिरद्विरक्तुभिर्वक्तम्॥११८॥

यमो ददात्वसानमस्मै। न मुणन्तु नृपात्वर्यः। अकृष्टा ये च कृष्टजाः। कुमारीषु कनीरीषु। जारिणीषु च ये हिताः। रेतः पीता आण्डपीताः। अङ्गरेषु च ये हुताः। उभयान् पुत्रपौत्रकान्। युवेऽहं यमराजंगान्। शतमिन्नु शरदः॥११९॥

अदो यद्वह्यं विलबम्। पितृणां च यमस्य च। वरुणस्याश्विनोरग्नेः। मरुतां च विहायसाम्। कामप्रयवं मे अस्तु। स ह्यैवास्मि सुनातनः। इति नाको ब्रह्मिश्वो रायो धनम्। पुत्रानापौ देवीरिहाऽहित॥१२०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२७]

विश्वार्षीं गृध्रशीर्षीं च। अपेतो निरकृतिः हंथः। परिबाधः श्वेतकुक्षम्। निजज्ञं शब्दलोदरम्। स तान् वाच्यायं या सुह। अग्ने नाशय सुन्दशः। ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम्। मन्युं कृत्यां च दीधिरे। रथेन किंशुकावता। अग्ने नाशय सुन्दशः॥१२१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२८]

पुर्जन्याय प्रगायत। दिवस्पुत्राय मीढुषै। स नो युवसमिच्छतु। इदं वचः पुर्जन्याय स्वराजै। हृदो अस्त्वन्तरन्तद्युयोत। मयोभूर्वातो विश्वकृष्टयः सन्त्वस्मे। सुपिप्ला ओषधीर्देवगोपाः। यो गर्भमोषधीनाम्। गवां कृणोत्यर्वताम्। पुर्जन्यः पुरुषीणाम्॥१२२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२९]

पुनर्मामैत्विन्द्रियम्। पुनरायुः पुनर्भगः। पुनर्ब्रह्मण्मैतु मा। पुनर्द्रविण्मैतु मा। यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्। यदोषधीरप्यसरद्यदापः। इदं तत्पुनराददै। दीर्घायुत्वाय वर्चसे। यन्मेऽरेतः प्रसिद्धते। यन्म आजायते पुनः। तेन मामृतं कुरु। तेन सुप्रजसं कुरु॥१२३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३०]

अन्द्रस्तिरोऽधाऽजायत। तवैश्रवणः संदा। तिरोऽधेहि सप्तलान्नः। ये अपोऽश्रन्ति केचन। त्वार्थां मायां वैश्रवणः। रथः सहस्रवन्धुरम्। पुरुश्चक्रः सहस्राश्वम्। आस्थायायाहि नो बुलिम्। यस्मै भूतानि बुलिमावहन्ति। धनं गावो हस्ति हिरण्यमश्वान्॥१२४॥

असाम सुमृतौ यज्ञियस्य। श्रियं बिभ्रतोऽन्रमुखीं विराजम्। सुदर्शने चं क्रौशे चं। मैनागे चं महागिरौ। शतद्वारारंगमन्ता। सःहार्यं नगरं तवं। इति मत्राः। कल्पोऽत ऊर्ध्वम्। यदि बलिः हरेत्। हिरण्यनभये वितुदये कौबेरायायं बलिः॥१२५॥

सर्वभूताधिपतये नम इति। अथ बलिः हृत्वोपतिष्ठेत। क्षुत्रं क्षुत्रं वैश्रवणः। ब्राह्मणं वयुः स्मः। नमस्ते अस्तु मा मा हि सीः। अस्मात्प्रविश्यान्नमद्धीति। अथ तमग्निमादधीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः। तिरोऽधा भुवः॥१२६॥

तिरोऽधाः स्वः। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः। सर्वेषां लोकानामाधिपत्ये सीदेति। अथ तमग्निमिन्धीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः स्वाहा०। तिरोऽधा भुवः स्वाहा०। तिरोऽधा॒ स्वः स्वाहा०। तिरोऽधा॒ भूर्भुवः॒ स्वः॒ स्वाहा०। यस्मिन्नस्य काले सर्वा आहृतीरहुता॑ भवेयुः॥१२७॥

अपि ब्राह्मणं मुखीनाः। तस्मिन्नहः काले प्रयुक्तीता परः सुप्तजनाद्वैष्णवः। मास्म प्रमाद्यन्तं माध्यापयेत्। सर्वार्थाः सिद्ध्यन्ते। य एवं वेद। क्षुध्यन्ति दं मजानताम्। सर्वार्था नं सिद्ध्यन्ते। यस्ते विघातुं को भ्राता। ममान्तरहृदये श्रितः॥१२८॥

तस्मां हुममग्रपिण्डं जुहोमि। स मैऽर्थान्मा विवधीत्। मयि स्वाहा॥। राजाधिराजाय प्रसद्य सुहिने॥। नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे। स मे कामान्कामुकामाय मह्यम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय। महाराजाय नमः। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशुनाः। प्रतिष्ठां शुतधां हि। सुमाहितासो सहस्रधायं सम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप् ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सुन्दरिः॥१२९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[३१]

संवथ्सरमेतद्वत् चरेत्। द्वौ वा मासौ। नियमः संमासेन। तस्मिन्नियमविशेषाः। त्रिष्वणमुदकोपस्पर्शी। चतुर्थकालपानं भक्तः स्यात्। अहरहर्वा भैक्षमश्वीयात्। औदम्बरीभिः समिद्विरग्निं परिचरेत्। पुनर्मामैत्विन्द्रियमित्येतेनानुवाकेन। उद्धृतपरिपूताभिरद्धिः कार्यं कुर्वत्॥१३०॥

असञ्चयवान्। अग्रये वायवै सूर्याय। ब्रह्मणे प्रजापतये। चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यः। ऋतुभ्यः संवथ्सराय। वरुणायारुणायेति व्रतहोमाः। प्रवृग्यवदादेशः। अरुणाः कण्डकृषयः। अरण्येऽधीयीरन्। भद्रं कर्णभिरिति द्वै जपित्वा॥१३१॥

महानाम्नीभिरुदकं संस्पर्श्य। तमाचार्यो दृद्यात्। शिवा नः शन्तमेत्योषधीरालभते। सुमृडीकेति भूमिम्। एवमपवर्गे। धैरुदीक्षिणा। कंसं वासंश्च क्षौमम्। अन्यद्वा शुक्रम्। यथाशक्ति वा। एवं स्वाध्यायं धर्मेण। अरण्येऽधीयीता। तपस्वी पुण्यो भवति तपस्वी पुण्यो भवति॥१३२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[३२]

भद्रं कर्णभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टुवां संस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति न स्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ सुत्येन् रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता रथेनाऽदेवो याति भुवना
विपश्यन्। अग्निं दृतं वृणीमहे होतारं विश्ववैदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥ येषामीशो पशुपतिः पशूनां
चतुष्पदामुत च द्विपदाम्। निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुतपतिः पृथिव्या अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा
निवेशनी। यच्छानुः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना वयः हिते नैव जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नौ
मृडातीदृशे॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वं हुव्यं मृतिं चाग्रये सुपूतम्॥ यो दैव्यानि मानुषा जनूङ्घन्तर्विश्वानि
विद्वन् जिगाति॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुपर्णीमहमश्रवम्। न ह्यस्या अपुरं चन जरसा मरते पतिः॥
इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः। अस्माकंमस्तु केवलः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्वं समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्गथे॥ अफ्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि
भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी
सा चतुष्पदी। अष्टापदी नवपदी बभूवुर्णी। सहस्राक्षरा परमे व्योमन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सौमाय नमः॥४॥

उद्धुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्यनमिष्टापूर्ते संसृजेथामयं च। पुनः कृष्णस्त्वा पितरं युवानमन्वातांसीत्वयि
तन्तुमेतम्॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदम्। समूढमस्यपां सुरे॥ विष्णो राटमसि विष्णोः
पृष्ठमसि विष्णोः श्रवेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्धुवर्मसि वैष्णवर्मसि विष्णवे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृहस्पते अतियदर्यो अर्हद्विमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु। यद्विदयच्छवं सर्तप्रजात् तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥
इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्यति अपिंबः सुतस्य। तव प्रणीति तव शूरशमन्नाविवासन्ति कवयः
सुयज्ञाः॥ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो वेन आवः। सबुधियां उपमा अस्य विष्टाः सुतश्च
योनिमसंतश्च विवः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नौ देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतयै। शंयोरभिस्त्रवन्तु नः॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि
परिता बभूवा। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयः स्याम् पतयो रयीणाम्। इमं यमप्रस्तरमाहि
सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आत्वा मत्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हृविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

क्या नश्चित्र आभुंवदूरी सुदावृथः सखाौ। क्या शचिष्या वृता। आयज्ञैः पृश्निरक्मीदसंन्मातरं पुनः।
पितरं च प्रयन्सुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिराबुबन्धु दामं ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न
मध्यादथाजीवः पितुमंद्वि प्रमुक्तः॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृष्णन्नकेतवे पेशौ मर्या अपेशसेै। समुषद्विरजायथाः॥ ब्रह्मा देवानाँ पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां
महिषो मृगाणांम्। श्येनो गृग्राणां लु स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्। (ऋक्) सचित्र चित्रं
चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम्। चन्द्रं रुयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रंचन्द्राभिर्गृणते युवस्व॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥प्रार्थना ॥

भानो भास्कर मार्तण्ड चण्डरश्मे दिवाकर।
आयुरारोग्यमैश्वर्य श्रियं पुत्रांश्च देहि मे॥

धृतपद्मद्वयं भानुं तेजोमण्डलमध्यगम्।
सर्वाधिव्याधिशमनं छायाश्लिष्टतनुं भजे॥

सौरमण्डलमध्यस्थं साम्बं संसारभेषजम्।
नीलग्रीवं विरूपाक्षं नमामि शिवमव्ययम्॥

ध्येयः सदा सवितृमण्डल-मध्यवर्ती
नारायणः सरसि-जासन-सन्निविष्टः।
केयूरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी
हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः॥

शङ्ख-चक्र-गदापाणे द्वारकानिलयाच्युत।
गोविन्द पुण्डरीकाक्ष रक्ष मां शरणागतम्॥

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम्।
सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति॥
श्री-केशवं प्रतिगच्छत्यो नम इति॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

अनेन पूजनेन सपरिवार-भगवान्-सूर्यः प्रीयताम्।

ॐ तत्सद्ग्रह्मार्पणमस्तु।

॥ आदित्यहृदयम् ॥

ततो युद्धपरिश्रान्तं समरे चिन्तया स्थितम्।
रावणं चाग्रतो दृष्ट्वा युद्धाय समुपस्थितम्॥१॥

दैवतैश्च समागम्य द्रष्टुमभ्यागतो रणम्।
उपागम्याब्रवीद्रामम् अगस्त्यो भगवान् क्रृषिः॥२॥

राम राम महाबाहो शृणु गुह्यं सनातनम्।
येन सर्वानरीन् वत्स समरे विजयिष्यसि॥३॥

आदित्यहृदयं पुण्यं सर्वशत्रुविनाशनम्।
जयावहं जपेन्नित्यम् अक्षय्यं परमं शिवम्॥४॥

सर्वमङ्गलमाङ्गल्यं सर्वपापप्रणाशनम्।
चिन्ताशोकप्रशमनम् आयुर्वर्धनमुत्तमम्॥५॥

रश्मिमन्तं समुद्घन्तं देवासुरनमस्कृतम्।
पूजयस्व विवस्वन्तं भास्करं भुवनेश्वरम्॥६॥

सर्वदेवात्मको ह्येष तेजस्वी रश्मिभावनः।
एष देवासुरगणान् लोकान् पाति गमस्तिभिः॥७॥

एष ब्रह्मा च विष्णुश्च शिवः स्कन्दः प्रजापतिः।
महेन्द्रो धनदः कालो यमः सोमो ह्यपां पतिः॥८॥

पितरो वसवः साध्या ह्यश्विनौ मरुतो मनुः।
वायुर्वह्निः प्रजाप्राण ऋतुकर्ता प्रभाकरः॥९॥

आदित्यः सविता सूर्यः खगः पूषा गमस्तिमान्।
सुवर्णसदृशो भानुर्विश्वरेता दिवाकरः॥१०॥

हरिदशः सहस्रार्चिः सप्तसप्तरीचिमान्।
तिमिरोन्मथनः शम्भुस्त्वष्टा मार्तण्ड अंशुमान्॥११॥

हिरण्यगर्भः शिशिरस्तपनो भास्करो रविः।
अग्निर्गर्भोऽदितेः पुत्रः शङ्खः शिशिरनाशनः॥१२॥

व्योमनाथस्तमोभेदी ऋग्यजुस्सामपारगः।
घनवृष्टिरपां मित्रो विन्ध्यवीथीप्लवङ्गमः॥१३॥

आतपी मण्डली मृत्युः पिङ्गलः सर्वतापनः।
कविर्विश्वो महातेजा रक्तः सर्वभवोद्भवः॥१४॥

नक्षत्रग्रहताराणाम् अधिपो विश्वभावनः।
तेजसामपि तेजस्वी द्वादशात्मन् नमोऽस्तु ते॥१५॥

नमः पूर्वाय गिरये पश्चिमायाद्रये नमः।
ज्योतिर्गणानां पतये दिनाधिपतये नमः॥१६॥

जयाय जयभद्राय हर्यश्वाय नमो नमः।
नमो नमः सहस्रांशो आदित्याय नमो नमः॥१७॥

नम उग्राय वीराय सारङ्गाय नमो नमः।
नमः पद्मप्रबोधाय मार्तण्डाय नमो नमः॥१८॥

ब्रह्मेशानाच्युतेशाय सूर्यायादित्यवर्चसे।
भास्वते सर्वभक्षाय रौद्राय वपुषे नमः॥१९॥

तमोग्नाय हिमग्नाय शत्रुग्नायामितात्मने।
कृतग्नग्नाय देवाय ज्योतिषां पतये नमः॥२०॥

तप्तचामीकराभाय वहये विश्वकर्मणे।
नमस्तमोऽभिनिग्नाय रुचये लोकसाक्षिणे॥२१॥

नाशयत्येष वै भूतं तदेव सृजति प्रभुः।
पायत्येष तपत्येष वर्षत्येष गभस्तिभिः॥२२॥

एष सुप्तेषु जागर्ति भूतेषु परिनिष्ठितः।
एष एवाग्निहोत्रं च फलं चैवाग्निहोत्रिणाम्॥२३॥

वेदाश्च क्रतवश्वैव क्रतूनां फलमेव च।
यानि कृत्यानि लोकेषु सर्व एष रविः प्रभुः॥२४॥

एनमापत्सु कृच्छ्रेषु कान्तारेषु भयेषु च।
कीर्तयन् पुरुषः कश्चिन्नावसीदति राघव॥२५॥

पूजयस्वैनमेकाग्रो देवदेवं जगत्पतिम्।
एतत् त्रिगुणितं जस्वा युद्धेषु विजयिष्यसि॥२६॥

अस्मिन् क्षणे महाबाहो रावणं त्वं वधिष्यसि।
एवमुक्ता तदाऽगस्त्यो जगाम च यथाऽगतम्॥२७॥

एतच्छृत्वा महातेजा नष्टशोकोऽभवत्तदा।
धारयामास सुप्रीतो राघवः प्रयतात्मवान्॥२८॥

आदित्यं प्रेक्ष्य जस्वा तु परं हर्षमवास्तवान्।
त्रिराचम्य शुचिर्भूत्वा धनुरादाय वीर्यवान्॥२९॥

रावणं प्रेक्ष्य हृष्टात्मा युद्धाय समुपागमत्।
सर्वयत्नेन महता वधे तस्य धृतोऽभवत्॥३०॥

अथ रविरवदन्निरीक्ष्य रामं मुदितमनाः परमं प्रहृष्टमाणः।
निशिचरपतिसङ्घयं विदित्वा सुरगणमध्यगतो वचस्त्वरेति॥३१॥

॥इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये युद्धकाण्डे आदित्यहृदयं नाम सप्ततत्त्वस्तुतमः सर्गः॥

॥ द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः ॥

उद्यन्नद्य विवस्वानारोहन्नुत्तरां दिवं देवः।
हृद्रोगं मम सूर्यो हरिमाणं चाऽशु नाशयतु॥१॥

निमिषार्धेनैकेन द्वे च शते द्वे सहस्रे द्वे।
क्रममाण योजनानां नमोऽस्तु ते नलिननाथाय॥२॥

कर्म-ज्ञान-ख-दशकं मनश्च जीव इति विश्व-सर्गाय।
द्वादशाधा यो विचरति स द्वादश-मूर्तिरस्तु मोदाय॥३॥

त्वं हि यजुर्कृष्णं साम त्वमागमस्त्वं वषद्वारः।
त्वं विश्वं त्वं हंसस्त्वं भानो परमहंसश्च॥४॥

शिवरूपाज्ञानमहं त्वत्तो मुक्तिं जनार्दनाकारात्।
शिखिरूपादैश्वर्यं त्वत्शारोग्यमिच्छामि॥५॥

त्वचि दोषा दृशि दोषा हृदि दोषा येऽखिलेन्द्रियज-दोषाः।
तान् पूषा हतदोषः किञ्चिद्व्रोषाग्निना दहतु॥६॥

धर्मार्थ-काम-मोक्ष-प्रतिरोधानुग्र-ताप-वेग-करान् ।
बन्दी-कृतेन्द्रिय-गणान् गदान् विखण्डयतु चण्डांशुः॥७॥

येन विनेदं तिमिरं जगदेत्य ग्रसति चरमचरमखिलम्।
धृतबोधं तं नलिनीभर्तरं हर्तारमापदामीडे॥८॥

यस्य सहस्राभीशोरभीशु-लेशो हिमांशु-बिम्बगतः।
भासयति नक्तमखिलं भेदयतु विपद्-गणानरुणः॥९॥

तिमिरमिव नेत्र-तिमिरं पटलमिवाशेष-रोग-पटलं नः।
काशमिवाधि-निकायं कालपिता रोगयुक्तां हरतात्॥१०॥

वाताश्मरी-गदार्शस्त्वग्-दोष-महोदर-प्रमेहांश्च ।
ग्रहणी-भगन्दरारख्या महतीस्त्वं मे रुजो हंसि॥११॥

त्वं माता त्वं शरणं त्वं धाता त्वं धनं त्वमाचार्यः।
त्वं त्राता त्वं हर्ता विपदामर्कं प्रसीद मम भानो॥१२॥

इत्यार्या-द्वादशकं साम्बस्य पुरो नभःस्थलात् पतितम्।
पठतां भाग्य-समृद्धिः समस्त-रोग-क्षयश्च स्यात्॥१३॥

॥इति श्री-द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः सम्पूर्णा॥

generated on **November 2, 2025**

Downloaded from <http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | [Credits](#)